

HRVATSKI JEZIK – kratak pregled književnosti

ZNANOST O KNJIŽEVNOSTI

1. **TEORIJA KNJIŽEVNOSTI** ili **poetika** (Aristotel, Horacije) - *stilistika, versifikacija, klasifikacija*
2. **POVIJEST KNJIŽEVNOSTI** – *nacionalna, poredbena (komparativna), opća (svjetska)*
3. **KNJIŽEVNA KRITIKA** ili **"književnost o književnosti"**

I. LIRIKA

PJESNIČKE FIGURE:

I. FIGURE DIKCIJE (glasovne ili zvučne figure):

1. **asonancija** /"Olovne i teške snove snivaju"/
2. **aliteracija** /"Cvrči, cvrči cvrčak na čvoru crne smrče"/
3. **onomatopeja** /"Šuštanjem lišća i šapatom kiše"/
4. **lirski paralelizmi**:
 - a) **anafora** /"**I nema** sestre ni brata / **I nema** oca ni majke"/
 - b) **epifora** /"Čujem **u snu** / Sanjam **u snu**"/
 - c) **simploka** /"**Donijet ću ti** cvijeće **naše krvi** / **Donijet ću ti** nebo **naše krvi**"/
 - d) **anadiploza** /"Vrati mi **moje krpice** / **Moje krpice** od čistoga sna"/

II. FIGURE KONSTRUKCIJE (sintaktičke figure):

1. **inverzija** /"Niz zapadno nebo i iz rasprsnutih šipaka u vrtu krv se cijedi"/
2. **retoričko pitanje** /"Tko me ponizio k rijeci, mene, koja sam voda?"/
3. **elipsa** /"Gori! Gori!"/
4. **asindeton** /"Plemići lažni - carski svodnici, Mračnjaci tusti..."/
5. **polisindeton** /"I nema ga sutra, ni prekosutra ne"/

III. FIGURE RIJEČI (tropi):

1. **simbol** (emblem) i **alegorija** – pripadaju i figurama misli i figurama riječi
2. **metafora** /"Suton je danas crveni akvarel"/
3. **metonimija** /"Sto pušaka, sijeda kosa"/
4. **personifikacija** /"Livade su me voljele"/
5. **sinegdoha** /"Došlo je nekoliko glava"/
6. **eufemizam**
7. **epitet** /"Oni imaju visoka čela, vijorne kose, široke grudi"/

IV. FIGURE MISLI:

1. **poredba** /"A tada je plamen liznuo, Ko da stenje, ko da gine"/
2. **antiteza** /"Tijesan mi bijaše vijek, a vebna bješe duša"/ (slavenska antiteza)
3. **hiperbola** /"Imao je glas kao vjetar, ruke kao hridine"/
4. **litota** /"Biti će redovno sutra, kao juče što nije bilo sveto"/
5. **gradacija** /"Nađite me, vežite me, spalite moje sjećanje"/
6. **paradoks** /"Znam da ništa ne znam"/
7. **oksimoron** /"Zimsko ljetovanje"/
8. **ironija**

„Kratak pregled književnosti“

II. EPIKA

- Epske vrste:**
1. *epška poezija*: EPSKA PJESMA i EP – epopeja i epilij
 2. *prozne vrste*:
 - a) jednostavni oblici (mit, legenda, bajka, basna, saga, vic...)
 - b) složeni oblici (novela, pripovijetka, roman)

VRSTE I TIPOVI ROMANA

I. <u>Tematska klasifikacija romana</u> :	društveni, obiteljski, psihološki, povijesni, pustolovni...
II. <u>Prema stavu autora i tonu</u> :	sentimentalni, humoristički, satirični, didaktični, tendenciozni
III. <u>Prema načinu izgradnje sižea</u> :	1. lančani ili stupnjeviti, 2. prstenasti, 3. paralelni roman
IV. <u>Povijesna klasifikacija romana</u> :	1. realistički roman, 2. moderni roman

III. DRAMA

TRAGEDIJA - tragos (grč. jarac) i oda - obredi posvećeni bogu Dionizu

Opće značajke tragedije:

- I. TRAGIČKI JUNAK,
- II. TRAGIČKA KRIVNJA
- III. TRAGIČKI ZAVRŠETAK
- IV. UZVIŠENI STIL – *katarza* (Aristotel)

KOMEDIJA - komos (grč. veseli ophod) i oda - razvila se iz pučkih obreda

IV. KNJIŽEVNO-ZNANSTVENE VRSTE

(diskurzivni oblici)

- I. književno-znanstvene vrste: *esej, rasprava, putopis, biografija, memoari*
- II. publicistika: *feljton, reportaža, polemika*

POVIJEST KNJIŽEVNOSTI

TEMELJNA CIVILIZACIJSKA KNJIŽEVNA DJELA

GILGAMEŠ, MAHABHARATA, RAMAJANA, VEDE, TALMUD, KURAN

BIBLIJA - Sveto pismo - 73 knjige nastale između 1300. god. pr. Kr. i 100. god. n. e.

STARI ZAVJET: Petoknjižje, Povijesne knjige, Psalmi, Mudrosne knjige, Proroci

NOVI ZAVJET: Evanđelja, Djela apostolska, Poslanice, Otkrivenje ili Apokalipsa

- najstariji prijevodi: a) **Septuaginta** - grč., b) **Vulgata** - lat.

GRČKA KNJIŽEVNOST

1. helensko doba:
 - a) pretklasično razdoblje
 - b) klasično razdoblje / 5. i 4. st. pr. Kr./
2. helenističko doba:
 - a) aleksandrijsko razdoblje
 - b) rimsko razdoblje /do 526. g. n.e./

„Kratak pregled književnosti“

HOMER - VIII. st. pr. Kr. - tzv. homersko pitanje, «**ILIJADA**», «**ODISEJA**»
ALKEJ - Lezbos, VI. st. pr. Kr. - monodijska lirika, "LAĐI"
SAPFA - Lezbos, VI. st. pr. Kr. - epitalamij "MOLITVA AFRODITI" i "LJUBAVNA STRAST"
ANAKREONT - VI. st. pr. Kr. - «PIJUČKAJMO», «ISKREN SAM»
PINDAR - V./IV. st. pr. Kr. - epinikiji - "PJESNIK O RATU"

ESHIL - "OKOVANI PROMETEJ" i trilogija "ORESTIJA" (*drugi glumac*)
SOFOKLO - "**KRALJ EDIP**", "EDIP NA KOLONU", "**ANTIGONA**" (*treći glumac*)
EURIPID - "MEDEJA", "ELEKTRA", "IFIGENIJA", "ANDROMAHA" (*"deus ex machina"*)

RIMSKA KNJIŽEVNOST

1. uvodno razdoblje
2. arhaisko razdoblje
3. zlatni vijek:
 - a) *Ciceronovo doba*
 - b) *Augustovo doba - od 30. do 14. god. pr. kr.*
4. srebrni vijek - *do 117. god. n. e.*
5. razdoblje kasnog carstva - *do 476. / do 524.*

PLAUT, III./II. st. pr. Kr. - "**ŠKRTAC**" i "HVALISAVI VOJNIK" - *komedije intrige*
KATUL, I. st. pr. Kr. - *neoterik* - "LEZBIJIN CIKLUS" ("Jadni Katule!")
TIBUL, I. st. pr. Kr. - «**DELIJI**»
MARCIJAL, I. st. n. e. - «**EPIGRAMI**»

VERGILIJE, I. st. pr. Kr. - "**ENEIDA**" - uzor: Ilijada i Odiseja, "BUKOLIKE" - *ekloge*
OVIDIJE, I. st. pr. Kr. - "METAMORFOZE", "EX PONTO"
HORACIJE, I. st. pr. Kr. - "POSLANICE" ili "EPISTULE" ("ARS POETICA"), "Lidiji"

SREDNJOVJEKOVNA KNJIŽEVNOST

Srednjovjekovni epovi: BEOWULF, PJESAN O ROLANDU, PJESAN O CIDU
KALEVALA, SLOVO O PUKU IGOREVU, PJESAN O NIBELUNZIMA
Viteški romani: ROMAN O TRISTANU I IZOLDI, ALEKSANDRIDA, RUMANAC TROJSKI
Srednjovjekovna poezija - 1. trubaduri 2. Minnesang

Hrvatska srednjovjekovna književnost

ĆIRILOMETODSKA TRADICIJA - Slavonska misija u Moravsku, 863. g.
- traktat Črnoisica Hrabra: "O PISMENIMA", 9./10. st.
"**BAŠČANSKA PLOČA**" - prvi hrv. knjiž. spomenik - između 1077. i 1100. god., Jurandvor
- trodijelna struktura
- kršćanska invokacija, asonancija i aliteracija

„Kratak pregled književnosti“

HUMANIZAM I PREDRENEŠANS

- DANTE ALIGHIERI** (1265.-1321.) - "**BOŽANSTVENA KOMEDIJA**" (Pakao, Čistilište, Raj)
- simbolika broja 100
- dolce stil nuovo – **Beatrice**, Vergilija
- FRANCESCO PETRARCA** (1304.-1374.) - "**KANCONIJER**" - soneti **Lauri** (portret)
- GIOVANNI BOCCACCIO** (1313.-1375.) - "**DEKAMERON**" - zbirka 100 *novela*
- simbolika broja 100

Hrvatski humanizam i latinizam

- IVAN ČESMIČKI** (Janus Pannonius) - elegije i epigrami
- MARKO MARULIĆ** (Marcus Marulus) - "Davidijada" - ep
- JURAJ ŠIŽGORIĆ** (Georgius Sisgoreus) - "**Elegija o pustošenju Šibenskog polja**", 1477.
- ANTUN VRANČIĆ** (Antonius Verantius) - "Epistolae", dva *putopisa*
- ILIJA CRIJEVIĆ** (Aelius Lampridius Cervinus) – *poeta laureatus* - «Oda Dubrovniku»

RENEŠANS

- LODOVICO ARIOSTO** (1474.-1533.) - viteški ep "BIJESNI ORLANDO", 1516.
- FRANÇOIS RABELAIS** (1494.-1553.) "GARGANTUA I PANTAGRUEL", *pantagruelizam*
- MIGUEL CERVANTES** (1547.-1616.)- "**DON QUIJOTE**", 1605., 1615., *donkijhotizam*

- WILLIAM SHAKESPEARE** (1564.-1616.) - 1616. god. umiru Shakespeare i Cervantes
1. *rane tragedije* (lirske tragedije) - "ROMEO I JULIJA", "TIT ANDRONIK"
 2. *tragedije* - "ANTONIJE I KLEOPATRA", "TIMON ATENJANIN", "KORIOLAN", "JULIJE CEZAR", "**HAMLET**", "KRALJ LEAR", "OTHELLO", "MACBETH"
 3. *komedije* - "UKROĆENA GOROPADNICA", "NA TRI KRALJA", "MLETAČKI TRGOVAC", "MNOGO VIKE NI ZA ŠTO", "SAN LJETNE NOĆI"
 4. *povijesne drame* – "HENRIK IV., V., VI., VIII.", "RICHARD II.", "RICHARD III."
 5. *romantične igre* - "CIMBELIN", "OLUJA", "PERIKLO", "ZIMSKA PRIČA"

Hrvatska renesansna književnost

- MARKO MARULIĆ** – **MARUL** - "**JUDITA**", 1501. - stih: *dvostruko rimovani dvanaesterac*
„**Molitva suprotiva Turkom**“ – antiturski angažirana poezija

- "**ZBORNIK NIKŠE RANJINE**", 1507. - 820 pjesama (LEUTE MOJ MILI, ODILJAM SE)
- DŽORE DRŽIĆ** - utjecaj začinjavaca "**DRAŽA JE OD ZLATA**", "**GREM SI GREM**"
- ŠIŠKO MENČETIĆ** - "**PRVI POGLED**", "**BLAŽENI ČAS I HIP...**" – petrarkistički motivi
- HANIBAL LUCIĆ** - "**JUR NIJEDNA NA SVIT VILA**", "**ROBINJA**" - prva hrvatska drama
- PETAR ZORANIĆ** - "**PLANINE**", 1536. - prvi izvorni hrvatski roman («**Perivoj od slave**»)
- motiv „rasute baščine“
- PETAR HEKTOROVIĆ** - "**RIBANJE I RIBARSKO PRIGOVARANJE**", 1568.

- MAVRO VETRANOVIĆ** - "POSVETILIŠTE ABRAMOVO", "Piligrin", «Pjesanca šturku»
- BRNE KARNARUTIĆ** - povijesni ep "VAZETJE SIGETA GRADA", 1568.-72.
- MIKŠA PELEGRINOVIĆ** - "JEĐUPKA", 1525. - izvorna maskerata (*cingareska*)

„Kratak pregled književnosti“

MARIN DRŽIĆ - VIDRA (1508.-1567.)

- sačuvano u cijelosti: "PJESNI LJUVENE", "**NOVELA OD STANCA**", "TIRENA"...
- oštećeno: "SKUP", "**DUNDO MAROJE**", "TRIPČE DE UTOLČE"

BAROK

LUIS DE GONGORA (1561.-1627.) - gongorizam - kulteranizam – «SAT NA ZVONIKU»
GIAMBATTISTA MARINO (1569.-1625.) – marinizam – «PJEVAČ», «LJUDSKI ŽIVOT»
CALDERON DE LA BARCA (1600.-1681.) - "zlatni vijek" - «ŽIVOT JE SAN»
TORQUATO TASSO (1544.-1595.) - "OSLOBOĐENI JERUZALEM", 1575. – ep, *stanca*

Barok u hrvatskoj književnosti

- *manirizam* - gomilanje figura, igra riječi, *conchetto* - čuđenje
- katolička obnova – barokni plačevi

IVAN GUNDULIĆ (1589.-1638.) - tri stvaralačka razdoblja:

1. 1606.-1616. - "**Porod od tmine**"
2. 1616.-1621. - "Pjesni pokorne kralja Davida", "**SUZE SINA RAZMETNOGA**"
3. 1622.-1638. - "**DUBRAVKA**" – "*Himna slobodi*", "OSMAN" - ep u 20 pjevanja

DŽIVO BUNIĆ VUČIĆ (1592.-1658.) "MANDALJENA POKORNICA", "PLANDOVANJA"
JUNIJE PALMOTIĆ (1607.-1657.) - "PAVLIMIR", 1632. - nacionalna drama
IGNJAT ĐURĐEVIĆ (1657.-1737.) - "SUZE MARUNKOVE"

"*Ozaljski književni krug*" - Ivan Belostenec: "GAZOPHILACIUM", 1740.

FRAN KRSTO FRANKOPAN (1643.-1671.) - "GARTLIC" - *anakreontska lirika*

ANA KATARINA ZRINSKA OD FRANKOPANA (1625.-1673.) – "PUTNI TOVARUŠ"

Kajkavski barok - **JURAJ HABDELIĆ** (1609.-1678.) - "DICTIONAR", 1670. - rječnik

Slavonski barok - **ANTUN KANIŽLIĆ** (1699.-1777.) - "SVETA ROŽALIJA", 1780. (plač)

KLASICIZAM

- uzori u antici - *racionalistička filozofija* - teoretičar N. BOILEAU: "Pjesnička umjetnost"

PIERRE CORNEILLE (1606.-1684.) - "CYD", 1636. - sukob ljubavi i časti

JEAN RACINE (1639.-1699.) - "**FEDRA**", 1677. - stih - *aleksandrinac*

MOLIERE (1622.-1673.) - **Jean Baptiste Poquelin**

- komedije: "TARTUFFE", "DON JUAN", "MIZANTROP", "ŠKRTAC"

Prosvjetiteljstvo

- druga pol. XIII. st. - rad na enciklopediji - DENIS DIDEROT

VOLTAIRE (1694.-1778.) - **Francois-Marie Arouet** - "Voltaireov vijek" - XVIII. st.

"**CANDIDE**" ili Optimizam - filozofski roman (zabranjen)

CARLO GOLDONI (1707.-1793.) - "GOSTIONIČARKA MIRANDOLINA"

„Kratak pregled književnosti“

Hrvatska književnost XVIII. stoljeća

- regionalizam: a) *Slavonija*, b) *Dalmacija*, c) *bosanski franjevci*, d) *Dubrovnik*, e) *kajkavska književnost*
MATIJA PETAR KATANČIĆ "JESENJI PLODOVI" ("Autumnales fructus")
MATIJA ANTUN RELJKOVIĆ "SATIR ILITI DIVJI ČOVIK", 1762., 1779.
ANDRIJA KAČIĆ MIOŠIĆ "RAZGOVOR UGODNI NARODA SLOVINSKOGA"
TITUŠ BREZOVAČKI (1757.-1805.) "MATIJAŠ GRABANCIJAŠ DIJAK" i "DIOGENEŠ"

PREDROMANTIZAM I ROMANTIZAM

- subjektivnost, "*svjetski bol*" (*Weltschmerz*), sinestezija
- teme: 1. intima - WORDSWORTH, COLERIDGE, SOUTHEY - engleski "*jezerski pjesnici*"
2. nacionalna povijest - HUGO, SCOTT
3. pejzaž i egzotika - LAMARTINE, BYRON
4. misticizam - HOFFMANN, POE

JOHANN WOLFGANG GOETHE (1749.-1832.) "Sturm und Drang" - tzv. *mladi geniji*
"PATNJE MLADOG WERTHERA", 1774., "FAUST", 1808.-1832. - životno djelo
FRIEDRICH SCHILLER (1759.-1805.) - "RAZBOJNICI", 1782. - tema Sturm und Dranga
GEORGE GORDON BYRON (1788.-1824.) "HODOČAŠĆE CHILDEA HAROLDA", 1812.
WILLIAM WORDSWORTH (1770.-1850.) tzv. "*jezerska škola*" - "LIRSKE BALADE", 1798.
WALTER SCOTT (1771.-1832.) otac *povijesnog romana* - "ROB ROY", "IVANHOE"
EDGAR ALLAN POE (1809.-1849.) - prethodnik simbolizma i larpurlatizma "GAVRAN", 1845.,
"CRNI MAČAK" - začetnik detektivske i znanstveno-fantastične priče

ALPHONSE DE LAMARTINE (1790.-1869.) - "JEZERO" - sjedinjenje srca i krajolika
ALEKSANDAR S. PUŠKIN (1799.-1837.) "EVGENIJ ONJEGIN" - tip "suvišnog čovjeka"
MIHAIL J. LJERMONTOV (1814.-1841.) ruski predstavnik "svjetske boli"
"JUNAK NAŠEG DOBA" - prvi ruski psihološki roman - roman u prozi
FRANCE PREŠEREN (1800.-1849.) "SONETNI VIJENAC", 1833. – *akrostih*, "Magistrale"

Hrvatski narodni i književni preporod (1830. - 1860.)

- tri faze hrvatskoga narodnog preporoda: 1. **predpreporodna faza** (1813.-1835.)
2. **faza ilirskoga pokreta** (1835.-1842.)
3. **neoapsolutistička faza** (1842.-1860.)

1832. Janko Drašković: "*Disertacija*", Ivan Derkos: «*Genius patriae*» (Duh domovine)

ILIRSKI POKRET - idejni nositelj je Ljudevit GAJ - program "*Iliria Magna*"
1835. NOVINE HORVATSKE (kajkavski) - "*Danica horvatska, slavonska i dalmatinska*"
1836. ILIRSKE NARODNE NOVINE (štokavski) - "*Danica ilirska*"
1842. KOLO (Vraz, Rakovac, Vukotinović) - prve hrvatske književne novine
1843. NARODNE NOVINE - "*Danica horvatska, slavonska i dalmatinska*"

budnice i davorije - Gaj: "*Horvatom sloga in zjedinjenje*" ("Još Hrvatska nij' propala")
Preradović: "*Zora puca, bit će dana*",
Demeter: «*Pjesma Hrvata*» ("Prosto zrakom ptica leti")
Mihanović: "*Horvatska domovina*" (hrvatska himna "Lijepa naša")

„Kratak pregled književnosti“

PAVAO ŠTOOS (1806.-1862.) - "KIP DOMOVINE LETA 1831." - slika zapuštene
DIMITRIJA DEMETER (1811.-1872.) - "TEUTA", drama, "GROBNIČKO POLJE", ep
STANKO VRAZ (1810.-1851.) Jakob Frass - "DULABIJE", 1840. - *krakovjak*

PETAR PRERADOVIĆ (1818.-1872.) 1. rodoljubna poezija - "PUTNIK", "RODU O JEZIKU"
2. ljubavna poezija - "MRTVA LJUBAV", "LJUDSKO SRCE", 3. refleksivna poezija
IVAN MAŽURANIĆ (1814.-1890.) - "**SMRT SMAIL-AGE ČENGIĆA**", 1845. - romantični ep
1. Agovanje, 2. Noćnik, 3. Četa, 4. Harač, 5. Kob - *kolektivni junak* (narod)
MATIJA MAŽURANIĆ (1817.-1881.) - putopis "POGLED U BOSNU", 1844.

Protorealizam - Šenoino doba (1860. - 1881.)

- Šenoino stvaralaštvo: "NAŠA KNJIŽEVNOST", 1865. - rani manifest realizma
"ZAGREBULJE", 1866.-80. – feljtoni, "DOPISI IZ PRAGA", 1860.-63. – novin. članci
- povjestice: "Propast Venecije", "Kugina kuća", "Smrt Petra Svačića"
- pripovijetke: "ČUVAJ SE SENJSKE RUKE", "**PRIJAN LOVRO**", "PROSJAK LUKA",
- povijesni romani: **ZLATAROVO ZLATO**, DIOGENEŠ, SELJAČKA BUNA, KLETVA

EUROPSKI REALIZAM (1830. - 1870.)

HONORE DE BALZAC (1799.-1850.) - utemeljitelj tzv. *kritičnog realizma*
„LJUDSKA KOMEDIJA" (92 romana od 100) - "prirodopis društva"
"**OTAC GORIOT**", 1834.

GUSTAVE FLAUBERT (1821.-1880.) "**GOSPOĐA BOVARY**" - tzv. *izazovni realizam*
- trodijelna kompozicija (*triptih*) – *kontrapunkt* - "bovarizam"

NIKOLAJ V. GOGOLJ (1809.-1852.) a) *pripovijetke* - "TARAS BULJBA", "**KABANICA**"
b) *komedije* - "REVIZOR", "ŽENIDBA"
c) *roman* "MRTVE DUŠE" - kritički realizam

IVAN S. TURGENJEV (1818.-1883.) "LOVČEVI ZAPISI", 1852. ("Šuma i stepa")
- lirski pejzaži "OČEVI I DJECA" - tema: sukob generacija - lik Bazarova (*nihilist*)

FJODOR M. DOSTOJEVSKI (1821.-1881.) romani: "BIJEDNI LJUDI", "IDIOT",
"BRAĆA KARAMAZOVI", "**ZLOČIN I KAZNA**", 1866.
- *moderni roman*: psihološka analiza likova, unutrašnji monolog

LAV N. TOLSTOJ (1828.-1910.) "tolstojevština" - romani: "RAT I MIR", "USKRSNUĆE",
"ANA KARENJINA", 1873.-77. *dvostruka kompozicija* - *psihološki realizam*

NATURALIZAM

EMILE ZOLA (1840.-1902.) - "eksperimentalni roman" - zakon hereditarnosti (*nasljeđe*)
«THERESE RAQUIN», "TRBUH PARIZA", "JAZBINA", "NANA", "GERMINAL"
pozitivizam - čovjek je determiniran rasom, sredinom i trenutkom (*H. Taine*)

GUY DE MAUPASSANT (1850.-1893.) novele "NA VODI", "DUNDA",
romani: "JEDAN ŽIVOT", "LJUBIMAC", "PIERRE I JEAN"

„Kratak pregled književnosti“

Hrvatski realizam

- hrvatski fenomen tzv. zakašnjelog realizma - dvije faze: 1. kritički, 2. psihološki realizam
- problemski krugovi: *nacionalna problematika, odnos selo – grad, propadanje plemstva*
- regionalizam u hrvatskoj književnosti – *Zagorje, Slavonija, Primorje i Istra*

EUGEN KUMIČIĆ (1850.-1904.) "O ROMANU", 1883. kopija Zole

- romani: UROTA ZRINSKO-FRANKOPANSKA, ZAČUĐENI SVATOVI, OLGA I LINA

KSAVER ŠANDOR ĐALSKI (1854.-1935.) - *teme*: zagorski plemenitaški život (propast)

- "POD STARIM KROVOVIMA", 1886. - "Illustrissimus Battorych" - novele karaktera

ANTE KOVAČIĆ (1854.-1889.) "**U REGISTRATURI**", 1888. - poluautobiografski roman

- tip *poluintelektualca* - autentičnost sredine, tragični završetak - tzv. *okvirna pripovijest*

JOSIP KOZARAC (1858.-1906.) "MRTVI KAPITALI", "**TENA**", "OPRAVA", "DONNA INES"

VJENCESLAV NOVAK (1859.-1905.) "*hrvatski Balzac*" - "**POSLEDNJI STIPANČIĆI**",

"IZ VELEGRADSKOG PODZEMLJA", „U GLIB“

SILVIJE STRAHIMIR KRANJČEVIĆ (1865.-1908.) *motivi*: a) nacionalni - "MOJ DOM",

b) intimni - "IZA SPUŠTENIJEH TREPAVICA"

c) socijalni - "RADNIKU", "GOSPODSKOM KASTORU"

d) univerzalni - "MOJSIJE", "ELI! ELI! LAMA AZAVTANI"

EUROPSKI MODERNIZAM

PARNASOVCI

- **LECONTE DE LISLE**: "Slonovi" - 1866. "*Suvremeni Parnas*"

LARPURLARTISTI

- **THEOPHILE GAUTIER**: "Pastel"

SIMBOLIZAM

- **CHARLES BAUDELAIRE** (1821.-1867.)

"**CVJETOVI ZLA**", 1857. i "**SPLEEN PARIZA**", 1869.

PAUL VERLAINE: "Jesenja pjesma" - 1874. "*Pjesnička umjetnost*"

ARTHUR RIMBAUD: "Pijani brod", "Samoglasnici"

HENRYK IBSEN

- ibsenizam - *reforma drame*: "**NORA ILI LUTKINA KUĆA**", 1879.

ANTON P. ČEHOV

- "GALEB", "UJAK VANJA", "VIŠNJIK" i "TRI SESTRE", 1901.

- lirske drame - lirski ugođaji, krajolik, čeznutljivo raspoloženje

Hrvatska moderna

- utjecaj bečke moderne (*secesija, dekadencija, impresionizam*)

1. pokret hrvatske moderne (1897.-1903.) - 1895. demonstracije (*Vidrić*), 1897. "*Hrvatska misao*"

2. moderna kao stilski smjer (1903.-1914.) - 1909. najplodnija godina

JANKO LESKOVAR (1861.-1944.) "MISAO NA VJEČNOST", 1891. - Đuro Martić (*leskovarac*)

VLADIMIR VIDRIĆ (1875.-1909.) - secesionistički pjesnik - epska forma poezije (kontrast)

- pejzaž, klasični motivi, slavenska mitologija

- "DVA PEJZAŽA", "DVA LEVITA", "ADIEU"

„Kratak pregled književnosti“

ANTUN GUSTAV MATOŠ (1873.-1914.)

- *kritike i putopisi*: "OGLEDI", "VIDICI I PUTOVI", «NAŠI LJUDI I KRAJEVI», -
pripovijetke: "IVERJE", "NOVO IVERJE", "UMORNE PRIČE"

- a) *anegdota*: "Kip domovine leta 1888*", b) *intima*: "Balkon", "Cvijet sa raskršća"
c) *kozmopolitizam* (simbolizam i impresionizam): "Miš", "Camao"

- *poezija*: 1. faza (1906.-08.) "Notturmo", "Srodnost", "Utjeha kose", "Jesenje veče"
2. faza (1908.-1914.) - rodoljublje - "1909.", "Stara pjesma"

MILUTIN CIHLAR NEHAJEV (1880.-1931.) "BIJEG", 1909. (tip leskovarca)

DINKO ŠIMUNOVIĆ (1873.-1933.) - "MRKODOL", "MULJIKA", "DUGA", "ALKAR"

pejzaž Dalmatinske zagore - analiza psihe - ženski likovi (tragika)

IVAN KOZARAC (1885.-1910.) - "ĐUKA BEGOVIĆ", 1911. - tema Slavonije

FRAN GALOVIĆ (1887.-1914.) "Z MOJIH BREGOV" - "Jesenski veter", "Crn - bel"

DRAGUTIN DOMJANIĆ (1875.-1933.) "KIPCI I POPEVKE", "PO DRAGOMU KRAJU",

"V SUNCU I SENCI" impresionizam pejzaža (rafinirani dekor) - "Bele rože"

VLADIMIR NAZOR (1876.-1949.) čakavski, "SEH DUŠ DAN", "GALEOTOVA PESAN"

IVO VOJNOVIĆ (1857.-1929.) trajna inspiracija motivom Dubrovnika: "EKVINOCIJ", 1895.

"DUBROVAČKA TRILOGIJA", 1903.: 1. "Allons enfants", 2. "Suton", 3. "Na taraci"

MILAN BEGOVIĆ (1876.-1948.) "PUSTOLOV PRED VRATIMA", "BEZ TREĆEGA", 1931.

JANKO POLIĆ KAMOV (1886.-1910.) - avangardist - "PSOVKA" - šok; *poezija pobune*

"Pjesma nad pjesmama" - *antipoezija* - krik, negacija, digresivnost, simultanost...

AVANGARDA I MODERNISTIČKI POKRETI (I. razdoblje)

1. FUTURIZAM - poč. st. u Italiji i Rusiji (motivi industrijske civilizacije)

FILIPPO TOMMASO MARINETTI - manifest 1909., VLADIMIR MAJAKOVSKI.

2. EKSPRESIONIZAM - 20-ih god. u Njemačkoj (strah, krik, očaj, kaos) - TRAKL i WERFEL

3. DADAIZAM - 1916. u Zurichu - TRISTAN TZARA - manifest 1918.

4. NADREALIZAM - 20-ih god. u Francuskoj (automatizam misli)

ANDRÉ BRETON - manifesti 1924. i 1930., P. ELUARD i L. ARAGON

5. IMAŽI(NI)ZAM - aluzivno pjesništvo, slobodan stih, bez verbalizma

SERGEJ A. JESENJIN (1895.-1925.) - vođa ruskih imажinista 20-ih god. - seoski pejzaži

"ISPOVIJED MANGUPA" - "jesenjinština" - tragičan boemski život

FEDERICO GARCIA LORCA (1898.-1936.) - Andaluzija i folklor (*nadrealizam*)

- tema: smrt *lirika*: "CIGANSKI ROMANCERO", "PJESNIK U NEW YORKU"

- *drame*: "KRVAVA SVADBA", "DOM BERNARDE ALBE"

PABLO NERUDA (1904.-1973., Čile) - "ŠPANJOLSKA U SRCU"

MARCEL PROUST (1871.-1922.) ciklus "U TRAGANJU ZA IZGUBLJENIM VREMENOM"

"Combray" - susret prošlosti i sadašnjosti (simultanost vremena) - afektivna memorija

FRANZ KAFKA (1883.-1924.) tzv. magijski realizam (sablasna *kafkijanska atmosfera*)

- stil: ekspresionizam, nadrealizam, alegorija - "PREOBRAZBA", 1912. i "PROCES"

LUIGI PIRANDELLO (1867.-1936.) - "ŠEST OSOBA TRAŽI AUTORA", 1921.

- moderna drama (*misaono kazalište*) - „efekt umnožavanja slika“ (dva zrcala)

„Kratak pregled književnosti“

Hrvatska književnost od 1914. do 1929. (EKSPRESIONIZAM)

ekspresionistički časopis "KOKOT", 1916. *Ulderika Donadinija*

ANTUN BRANKO ŠIMIĆ (1898.-1925.)

- urednik ekspresionističkih časopisa: "Vijavica", 1917., "Juriš", i "Književnik" -
"PREOBRAŽENJA", 1920. - slobodan stih; egzistencijalne teme - "Ciklus o siromasima"

KNJIŽEVNOST OD 1929. DO 1952. (II. razdoblje)

MIROSLAV KRLEŽA (1893.-1981.) urednik časopisa "Plamen", 1919.

- članak "HRVATSKA KNJIŽEVNA LAŽ"

- "sukob na književnoj ljevici" - "PREDGOVOR PODRAVSKIM MOTIVIMA", 1933.
- urednik časopisa "Književna republika", 1924., "Danas", 1932., "Pečat", 1939.

1. *drame*: 1. ciklus - "LEGENDE", 1914. (ekspresionizam)

2. ciklus - "GALICIJA" (U LOGORU), "GOLGOTA" I "VUČJAK"

3. ciklus - "GLEMBAJEVI", 1928.-31. (*Gospoda Glembajevi*, U agoniji i Leda)

"ARETEJ" ili Legenda o sv. Ancilli, 1963.

2. *poezija*: "PAN", "TRI SIMFONIJE", 1917., "PJESME I, II, III." i "LIRIKA", 1918.-19.

"KNJIGA PJESAMA", 1931. - "PJESME U TMINI", 1938.

"BALADE PETRICE KEREMPUHA", 1936. (kajkavština)

3. *proza*: a) novele: "HRVATSKI BOG MARS", 1922. (antiratna tema), "NOVELE", 1924.

b) romani: "POVRATAK FILIPA LATINOVICZA", 1932. "NA RUBU PAMETI",
1932., "BANKET U BLITVI", 1938., 63. "ZASTAVE", 1967. (roman-rijeka)

4. *eseji*: "MOJ OBRAČUN S NJIMA", 1932., "DESET KRVAVIH GODINA", 1937

"EUROPA DANAS", "EPPUR SI MUOVE", "DJETINJSTVO U AGRAMU"

IVO ANDRIĆ (1892.-1975.) "Hrvatska mlada lirika", 1914. - "EX PONTO", Zagreb, 1918.

proza: "PROKLETA AVLIJA", "TRAVNIČKA KRONIKA" - nobelovac

AUGUSTIN (TIN) UJEVIĆ (1891.-1955.) "Hrvatska mlada lirika", 1914.

"LELEK SEBRA", 1920. "Svakidašnja jadikovka" (usamljenost, lamentacija)

"KOLAJNA", 1926. - "Notturmo" (neopetrarkizam),

"AUTO NA KORZU", 1932. "OJAĐENO ZVONO", 1933.,

"ŽEDAN KAMEN NA STUDENCU", 1955. (rezignacija)

- *kritike i eseji*: "SKALPEL KAOSA", "LJUDI ZA VRATIMA GOSTIONICE"

DOBRIŠA CESARIĆ (1902.-1980.) - "SPASENA SVJETLA", 1938. - "Oblak", "Povratak"

- socijalna lirika - "Balada iz predgrađa", "Mrtvačnica najbjednijih"

DRAGUTIN TADIJANOVIĆ (1905.) - autobiografski motivi (Rastušje)

- "Dugo u noć, u zimsku bijelu noć", "PRSTEN" (nostalgija) - "Večer nad gradom"

MATE BALOTA (1898.-1973.) - **Mijo Mirković** - čakavska poezija "DVI DASKE", "KOZA"

IVAN GORAN KOVAČIĆ (1913.-1943.) "OGNJI I ROŽE" (kajkavština), "DANI GNJEVA"

"JAMA" - poema u 10 pjevanja (monološki oblik, stih: jedanaesterac)

„Kratak pregled književnosti“

HERMAN HESSE (1877.-1962.) - *SIDARTA*, *STEPSKI VUK*, *IGRA STAKLENIM PERLAMA*
BERTOLT BRECHT (1898.-1956.) - "*MAJKA COURAGE*", "*KAVKASKI KRUG KREDOM*"
- *epsko kazalište* - pripovjedački elementi u predstavi "*efekt začudnosti*"

JEAN PAUL SARTRE (1905.-1980.) egzistencijalizam - "*MUČNINA*", "*RIJEČI*"
ALBERT CAMUS (1913.-1960.) 1. *faza apsurd* - egzistencijalizam - "**STRANAC**", 1942.
2. *faza* - raskid s egzistencijalizmom - "*KUGA*", 1947.

EUGENE IONESCO (1912.-1994.) "*ČELAVA PJEVAČICA*", "*STOLICE*",
"*INSTRUKCIJA*", "*NOSOROG*" - *antidrame*

SAMUEL BECKETT (1906.-1989.) kazalište apsurd (antiestetika) -
"**U OČEKIVANJU GODOTA**"

Druga moderna u hrvatskoj književnosti (1952.-1969.)

1. "**krugovaši**" (1952.-1960.) - urednik časopisa "*Krugovi*" Vlatko PAVLETIĆ, kozmopolitizam
- PUPAČIĆ, SLAMNIG, MIHALIĆ, KRMPOTIĆ, VRKLJAN
2. "**razlogovci**" (1961.-1969.) - časopis "*Razlog*" (DRAGOJEVIĆ, STAMAĆ)

PETAR ŠEGEDIN (1909.-1998.) - "*DJECA BOŽJA*", 1946. i "*OSAMLJENICI*" (personalizam)

VLADAN DESNICA (1905.-1967.) - *asocijativno-intelektualistička proza* - lirske meditacije
- tehnika struje svijesti "*PROLJEĆA IVANA GALEBA*", 1957. - roman-esej

RANKO MARINKOVIĆ (1913.-2001.) "*KIKLOP*", 1966.

- egzistencijalna problematika (strah) - igra riječi, asocijacije i simbolika
„**RUKE**“ (*Ruke, Zagrljaj, Andeo, Prah*) - novele

SLOBODAN NOVAK (1924.) "*MIRISI, ZLATO I TAMJAN*", 1967. - dvoplanska radnja

JURE KAŠTELAN (1919.-1991.) - "*CRVENI KONJ*", 1940., "*PIJETAO NA KROVU*", 1950.

VESNA PARUN (1922.) "*ZORE I VIHORI*", 1947., "*CRNA MASLINA*", 1955., "*ROPSTVO*"

JOSIP PUPAČIĆ (1928.-1971.) "*MLADIĆI*", 1955., *MOJ KRIŽ SVEJEDNO GORI*", 1971.
- hermetičnost, abešimićevski stil

SLAVKO MIHALIĆ (1928.) - *pjesništvo egzistencijalizma* - "*KOMORNA MUZIKA*"

IVAN SLAMNIG (1930.-2001.) - "*Barbara*" - urbani govor (ironija, dosjetka)

ANTUN ŠOLJAN (1932.-1993.) - "*IZDAJICE*", "*LUKA*", "**KRATKI IZLET**" - uloga klape

Suvremena hrvatska književnost (1970.-1990.)

POSTMODERNIZAM - pluralizam stilova - *intertekstualnost, intermedijalnost*

"*proza u trapericama*" (tzv. jeans-proza) - uzor amer. knjiž. (**J. D. SALINGER**: „*Lovac u žitu*“)

"*fantastičari*" i "*novi historizam*" - povijesni i obiteljsko-genealoški romani

IVO BREŠAN (1936.) - "*PREDSTAVA HAMLETA U SELU MRDUŠA DONJA*"

IVAN ARALICA (1930.) - povijesna tetralogija: "**PSI U TRGOVIŠTU**", 1979.,

"*PUT BEZ SNA*", 1982., "*DUŠE ROBOVA*", 1984., "*GRADITELJ SVRATIŠTA*", 1986.

NEDJELJKO FABRIO (1937.) romaneskna duologija:

"*VJEŽBANJE ŽIVOTA*", 85. i "*BERENIKINA KOSA*"

PAVAO PAVLIČIĆ (1946.) - tehnike tzv. zabavne književnosti "*VEČERNJI AKT*",

"*SLOBODNI PAD*", "*KORALJNA VRATA*", "*RUPA NA NEBU*"